

dr hab. Paweł Ostaszewski

Edukacja prawna w sądach

w okresie od 1 września 2024 r.
do 31 sierpnia 2025 r.

Wyniki badania ankietowego
prezesów sądów powszechnych

2026

Spis treści

Słowo wstępne Ministra Sprawiedliwości	5
Najważniejsze wnioski	7
Wprowadzenie	10
1. Koordynatorzy ds. edukacji prawnej	14
2. Formy realizowanej w sądach edukacji prawnej	18
3. Preferowane przez prezesów formy edukacji prawnej	22
4. Współpraca sądu z innymi podmiotami w zakresie edukacji prawnej	23
5. Możliwości wsparcia edukacji prawnej w sądach przez Ministerstwo Sprawiedliwości	25
Podsumowanie	28
Bibliografia	30
Wypowiedzi praktyków	31
Kajetan Kosterkiewicz – Edukacja prawna Sądu Apelacyjnego w Poznaniu – rok szkolny 2024/2025	31
Paweł Cyran, Łukasz Sajdak – Edukacja prawna w Sądzie Rejonowym dla Krakowa-Śródmieścia w Krakowie	33
Magdalena El-Hagin – Pomorskie Tygodnie Edukacji Prawnej w Sądzie Okręgowym w Gdańsku	35

Waldemar Żurek
Minister Sprawiedliwości

Szanowni Państwo,

kryzys praworządności unaoczniał, jak kluczowe jest konsekwentne działanie na rzecz świadomych postaw obywatelskich. Demokracja nie jest dana raz na zawsze. Bez ochrony niezależności sądów i rządów prawa może upaść nawet w XXI w., i to w sercu Europy.

Raport z drugiego badania stanu edukacji prawnej w sądach powszechnych napawa optymizmem. Z satysfakcją odnotowujemy ponad 2,5-krotny wzrost liczby uczestników w ciągu roku – w 2025 r. inicjatywy sądów objęły aż 159 tys. osób. Dodając młodzież z zajęć zdalnych, mówimy o niemal ćwierci miliona odbiorców. To nieoceniony wkład sędziów, referendarzy, asystentów sędziów i innych grup pracowników sądów w budowanie świadomości prawnej i konstytucyjnej Polek i Polaków.

Początki edukacji prawnej w sądach

Działania edukacyjne w polskich sądach to unikatowe zjawisko w skali świata. Powstały jako spontaniczne i oddolne inicjatywy przedstawicieli wymiaru sprawiedliwości, nasilone w odpowiedzi na presję władzy i ataki medialne. Sędziowie, referendarze, asystenci sędziów oraz członkowie innych grup zawodowych pracujących w sądach zaczęli pokazywać lokalnym społecznościom rolę sądów w demokratycznym ustroju i bezpieczeństwie obywateli.

W ten sposób narodziły się spotkania w sądach i poza nimi (w szkołach, na uczelniach, w bibliotekach, w domach seniora i nie tylko), a także konferencje, symulacje rozpraw i mediacji. Zostały one przez społeczeństwo przyjęte z entuzjazmem, co wywołało zaangażowanie kolejnych sądów. W 2024 r. Ministerstwo Sprawiedliwości zbadało te działania po raz pierwszy i dało jednoznaczny sygnał: kontynuujcie – to świetna inicjatywa.

Podziękowanie

Dziś setki osób w sądach powszechnych tworzy te projekty. Dziękuję Państwu za godzenie codziennego obciążenia zawodowego z aktywnością społeczną. Ministerstwo Sprawiedliwości będzie towarzyszyć i wspierać te wysiłki. Efekty widać już obecnie, a w przyszłości przyniosą one jeszcze więcej pożytku.

Najważniejsze wnioski

Raport „Edukacja prawna w sądach w okresie od 1 września 2024 r. do 31 sierpnia 2025 r. Wyniki badania ankietowego prezesów sądów powszechnych” jest już kolejnym opracowaniem dotyczącym tytułowego zagadnienia i tym razem przedstawia rezultaty ankiety przeprowadzonej wśród prezesów wszystkich sądów powszechnych we wrześniu 2025 r. przez Wydział Edukacji Prawnej Ministerstwa Sprawiedliwości przy współpracy z Instytutem Wymiaru Sprawiedliwości. Omawia on częstość podejmowania tych inicjatyw od września 2024 r. do sierpnia 2025 r., ich formy i adresatów oraz oceny skuteczności i możliwości ewentualnej poprawy i rozwoju, a także występujące ograniczenia i przyczyny niepodjęcia takiej aktywności.

Opracowanie stanowi kontynuację dwóch wcześniejszych raportów IWS, poświęconych temu zagadnieniu, z których pierwszy omawiał wyniki analogicznej ankiety do tej opisywanej w niniejszym raporcie, obejmującej inicjatywy edukacyjne w sądach od stycznia 2023 r. do września 2024 r.¹, a drugi – dużo bardziej rozbudowany – analizował wyniki wywiadów fokusowych z tzw. koordynatorami ds. edukacji prawnej w sądach, przeprowadzonych w styczniu 2025 r.²

Inicjatywy z zakresu edukacji prawnej były podejmowane w analizowanym okresie w 93% sądów, czyli nawet częściej niż w poprzednim analizowanym okresie, kiedy takie inicjatywy podejmowało 89% sądów. Sądy częściej informują o prowadzonych inicjatywach edukacyjnych na specjalnych zakładkach w swoich stronach internetowych. Obecnie

¹ P. Ostaszewski, *Edukacja prawna w sądach – stan obecny. Wyniki badania ankietowego prezesów sądów powszechnych*, Warszawa 2025, https://iws.gov.pl/wp-content/uploads/2025/09/Pawel-Ostaszewski_Edukacja-prawna-w-sadach-%E2%80%93-stan-obecny.pdf (dostęp 31.12.2025 r.).

² P. Ostaszewski, M. Wrzosek-Papaj, J. Klimczak, J. Włodarczyk-Madejska, *Edukacja prawna w sądach. Wyniki wywiadów fokusowych i modele prowadzenia działań edukacyjnych*, Warszawa 2025 <https://iws.gov.pl/wp-content/uploads/2025/10/2025-Ostaszewski-P-Wrzosek-Papaj-M-Klimczak-J-Wlodarczyk-Madejska-J-Edukacja-prawna-w-sadach.-Wyniki-wywiadow.pdf> (dostęp 31.12.2025 r.).

już 43% sądów ma takie zakładki. Z 19% do 34% wzrósł również odsetek sądów, w których został powołany koordynator ds. edukacji prawnej. Należy jednak wskazać, że najczęściej nie są to jedyne osoby w sądzie zajmujące się organizacją edukacji prawnej – takich osób jest najczęściej kilka w jednym sądzie.

Podejmowane przez sądy działania z zakresu edukacji prawnej obejmowały głównie: zwiedzanie sądu, udział grup zorganizowanych w rozprawach sądowych, zajęcia w sądzie na tematy związane z prawem, symulacje rozpraw sądowych oraz wizyty edukacyjne przedstawiciela sądu w szkołach i innych placówkach edukacyjnych. Katalog tych inicjatyw nie uległ istotnym zmianom w porównaniu do badania z września 2024 r.

Łączną liczbę uczestników edukacji prawnej we wszystkich sądach powszechnych w okresie od dnia 1 września 2024 r. do dnia 31 sierpnia 2025 r. można szacować na ok. 159 tys., co sugeruje istotny wzrost liczby odbiorców działań z zakresu edukacji prawnej w sądach. Najwięcej osób wzięło udział w zwiedzaniu sądów i zajęciach na tematy związane z prawem, a najmniej – w wizytach grup zorganizowanych w innych jednostkach (np. aresztach śledczych) i symulacjach mediacji. Warto odnotować już w tym miejscu, że poza działaniami edukacyjnymi odbywającymi się „na żywo” rozwija się także intensywnie zdalna edukacja prawna. Sąd Apelacyjny w Poznaniu przeprowadził w analizowanym okresie zajęcia online dla młodzieży – dla grupy 65 tys. osób z całej Polski.

Spośród różnych innych podmiotów sądy współpracują w zakresie podejmowanej edukacji prawnej głównie ze szkołami – zarówno ponadpodstawowymi, jak i podstawowymi. Rzadziej wymieniane były: przedszkola, Policja, uczelnie wyższe oraz korporacje prawnicze i prokuratury. Katalog ten nie uległ żadnym istotnym zmianom w porównaniu do poprzedniego badania.

Po sklasyfikowaniu odpowiedzi na pytanie otwarte o to, w jaki sposób Ministerstwo Sprawiedliwości mogłoby wspierać edukację prawną w sądach, padały podobne odpowiedzi co w poprzedniej edycji tego badania. Były to więc postulaty: przekazywania sądom materiałów edukacyjnych i promocyjnych do rozdawania uczestnikom zajęć, w tym opracowań, broszur i gadżetów, takich jak długopisy, notesy, itp.; przygotowania materiałów informacyjnych, broszur, opracowań edukacyjnych dla dzieci i młodzieży, informatorów, filmów, aplikacji na telefony/komputery; organizacji edukacji prawnej na poziomie krajowym, w tym wykładów dla uczniów, Tygodnia Edukacji Prawnej i dni otwartych w sądach oraz zapewnienia edukatorów mogących prowadzić zajęcia w konkretnych sądach; prowadzenia ogólnopolskich akcji promocyjnych w mediach, Internecie i szkołach, a także stworzenia wyodrębnionego budżetu w ramach finansów sądu na zakup materiałów edukacyjnych, publikacji organizacji pozarządowych, nagrody dla uczestników i honoraria dla prowadzących; przyznania dodatkowych etatów na koordynację działań edukacyjnych; zmniejszenia pensum dla sędziów-koordynatorów ds. edukacji prawnej lub przyznania dodatku funkcyjnego dla sędziego/

kuratora/urzędnika; systemowego uregulowania funkcji koordynatora ds. edukacji prawnej i organizowania regularnych szkoleń dla sędziów i innych pracowników sądów pełniących funkcje związane z edukacją prawną.

Wprowadzenie

Niniejsze opracowanie prezentuje wyniki badania ankietowego obejmującego prezesów wszystkich sądów powszechnych, przeprowadzonego we wrześniu 2025 r. i dotyczącego stanu edukacji prawnej w sądach w okresie od 1 września 2024 r. do 31 sierpnia 2025 r. Analogicznie jak w poprzedniej edycji tego badania³, kwestionariusz ankiety został opracowany przez Wydział Edukacji Prawnej Ministerstwa Sprawiedliwości przy współpracy z Instytutem Wymiaru Sprawiedliwości i był wypełniany w formie ankiety internetowej przy wykorzystaniu oprogramowania LimeSurvey. Otrzymano 377 wypełnionych ankiet, w tym 11 z sądów apelacyjnych, 47 z sądów okręgowych i 319 z sądów rejonowych.

Inicjatywy z zakresu edukacji prawnej były podejmowane w analizowanym okresie w 93% sądów (zob. tabela 1), a więc nieznacznie częściej niż w poprzednim roku, kiedy takie inicjatywy podejmowało 89% sądów.

TABELA 1. „Czy w sądzie w okresie od dnia 1 września 2024 r. do dnia 31 sierpnia 2025 r. były podejmowane inicjatywy w ramach edukacji prawnej (skierowane do osób innych niż interesanci, np. uczniów, grup zorganizowanych i innych)?”

Odpowiedzi	N	%
Tak	351	93,1
Nie	26	6,9
Ogółem	377	100,0

Źródło: Opracowanie własne.

Edukacja prawna w analizowanym okresie była najczęściej podejmowana w sądach okręgowych (we wszystkich – zob. tabela 2), rzadziej w sądach rejonowych – 92,5%, najrzadziej zaś w sądach apelacyjnych – 82%.

³ P. Ostaszewski, *Edukacja prawna w sądach – stan obecny...*, op. cit.

TABELA 2. „Czy w sądzie w okresie od dnia 1 września 2024 r. do dnia 31 sierpnia 2025 r. były podejmowane inicjatywy w ramach edukacji prawnej?” a rodzaj sądu

Rodzaj sądu		Odpowiedzi		Ogółem
		tak	nie	
1. Apelacyjny	N	9	2	11
	%	81,8	18,2	100,0
2. Okręgowy	N	47	0	47
	%	100,0	0,0	100,0
3. Rejonowy	N	295	24	319
	%	92,5	7,5	100,0
Ogółem	N	335	351	26
	%	88,9	93,1	6,9

Źródło: Opracowanie własne.

Wymienianymi powodami niepodjęcia edukacji prawnej w badanym okresie były głównie przeszkody obiektywne w możliwości podjęcia takich inicjatyw ze strony sądu oraz brak zainteresowania ze strony potencjalnych odbiorców (zob. tabela 3). Są to te same powody, które były wymieniane w badaniu z poprzedniego roku.

TABELA 3. Powody niepodjęcia edukacji prawnej w okresie od dnia 1 września 2024 r. do dnia 31 sierpnia 2025 r.

Powody niepodjęcia edukacji prawnej	N	%
Brak możliwości podejmowania inicjatyw w zakresie edukacji prawnej ze strony sądu	12	46,2
Brak zainteresowania uczestnictwem w inicjatywach organizowanych w sądzie ze strony obywateli, instytucji, szkół	7	26,9
Brak zainteresowania sądu prowadzeniem inicjatyw w zakresie edukacji prawnej	2	7,7
Inne (trudna sytuacja kadrowa, remont budynku, brak zainteresowania sędziów, inicjatywy zaplanowane na późniejszy okres)	5	19,2
Ogółem	26	100,0

Źródło: Opracowanie własne.

Tymi obiektywnymi przeszkodami realizowania edukacji prawnej sądów było głównie zbyt duże obciążenie innymi obowiązkami pracowników sądów i brak odpowiedniej osoby gotowej podjąć się koordynacji inicjatyw edukacyjnych (zob. tabela 4).

TABELA 4. Przyczyny braku możliwości podejmowania inicjatyw w zakresie edukacji prawnej ze strony sądu w okresie od dnia 1 września 2024 r. do dnia 31 sierpnia 2025 r.

Przeszkody podejmowania inicjatyw edukacyjnych	N	%
Za duże obciążenie innymi obowiązkami	8	49,9
Brak odpowiedniej osoby gotowej do podjęcia roli koordynatora ds. edukacji prawnej w sądzie	5	31,3

Przeszkody podejmowania inicjatyw edukacyjnych	N	%
Brak możliwości lokalowych	3	18,8
Ogółem	16	100,0

Źródło: Opracowanie własne.

Jeżeli chodzi o zainteresowanie ze strony obywateli i szkół udziałem w edukacji prawnej w sądach, to było ono oceniane głównie jako adekwatne do możliwości sądu (54% wskazań – zob. tabela 5). Odpowiedzi, że to zainteresowanie jest większe niż możliwości sądu, padały trochę częściej niż te wskazujące na znikome lub małe zainteresowanie społeczeństwa (27% wskazań vs. 19% wskazań). Odpowiedzi te nie zmieniły się od poprzedniego badania.

TABELA 5. „Jakie jest zainteresowanie obywateli, instytucji – szkół i innych – edukacją prawną w sądzie?”

Zainteresowanie obywateli	N	%
Większe niż możliwości sądu	101	26,8
Adekwatne do możliwości sądu	203	53,8
Mniejsze niż możliwości sądu	33	8,8
Brak lub znikome zainteresowanie inicjatywami związanymi z edukacją prawną	40	10,6
Ogółem	377	100,0

Źródło: Opracowanie własne.

W ciągu roku, od badania z września 2024 r. do badania z września 2025 r., o 10 pkt proc. wzrósł odsetek odpowiedzi na pytanie, czy na stronie internetowej sądu znajduje się odrębna zakładka z informacjami o podejmowanej przez sąd edukacji prawnej. Obecnie na stronach internetowych 43% sądów takie zakładki się znajdują i prezentują aktualne informacje (zob. tabela 6), podczas gdy rok wcześniej dotyczyło to jedynie 1/3 sądów. Wygląda więc na to, że następuje w tej mierze pozytywna, choć niezbyt szybka i pełna zmiana.

TABELA 6. „Czy na stronie internetowej sądu w okresie od dnia 1 września 2024 r. do dnia 31 sierpnia 2025 r. widniała zakładka zawierająca informacje o edukacji prawnej?”

Odpowiedzi	N	%
Tak	162	43,0
Tak, ale informacje dotyczące edukacji prawnej nie są aktualne	18	4,8
Nie	197	52,2
Ogółem	377	100,0

Źródło: Opracowanie własne.

Specjalne zakładki na stronach internetowych sądów z informacjami o edukacji prawnej były obecne najczęściej w sądach okręgowych (77% – zob. tabela 7) i sądach apelacyjnych (64%), a rzadziej w sądach rejonowych (37,3%). Warto jednak wskazać, że to w przypadku sądów rejonowych nastąpił w tym zakresie największy progres w porównaniu do badania z 2024 r.

TABELA 7. „Czy na stronie internetowej sądu w okresie od dnia 1 września 2024 r. do dnia 31 sierpnia 2025 r. widniała zakładka zawierająca informacje o edukacji prawnej?” a rodzaj sądu

Rodzaj sądu		Odpowiedzi			Ogółem
		tak	tak, ale informacje dotyczące edukacji prawnej nie są aktualne	nie	
1. Apelacyjny	N	7	0	4	11
	%	63,6	0,0	36,4	100,0
2. Okręgowy	N	36	6	5	47
	%	76,6	12,8	10,6	100,0
3. Rejonowy	N	119	12	188	319
	%	37,3	3,8	58,9	100,0
Ogółem	N	162	18	197	377
	%	43,0	4,8	52,3	100,0

Źródło: Opracowanie własne.

1. Koordynatorzy ds. edukacji prawnej

W okresie od września 2024 r. do sierpnia 2025 r. – w porównaniu do poprzedniego analogicznego okresu – istotnie wzrosła liczba osób wyznaczonych w sądach do koordynacji edukacji prawnej. Obecnie takie osoby były już w 34% sądów (zob. tabela 8), podczas gdy w 2024 r. – jedynie w 19% sądów. Najczęściej była to jedna osoba w sądzie (90% wskazań – zob. tabela 9), dużo rzadziej dwie i tylko w jednym przypadku trzy. Pod tym względem, w porównaniu do poprzedniego analizowanego okresu, nie nastąpiła żadna zmiana. Obecność osób wyznaczonych na nieformalnych koordynatorów ds. edukacji prawnej wzrosła we wszystkich rodzajach sądów w porównaniu do 2024 r., przy czym najbardziej w sądach apelacyjnych. Obecnie 64% tych sądów ma takie wyznaczone osoby (zob. tabela 10), podczas gdy rok wcześniej miało ich jedynie 18%. W sądach okręgowych odsetek ten wzrósł z 53% do 79%, a w sądach rejonowych – z 14% do 26%.

TABELA 8. „Czy w sądzie są wyznaczone osoby, które koordynują działania z zakresu edukacji prawnej (koordynatorzy ds. edukacji prawnej)?”

Odpowiedzi	N	%
Tak	128	34,0
Nie	249	66,0
Ogółem	377	100,0

Źródło: Opracowanie własne.

TABELA 9. „Ile osób jest wyznaczonych jako koordynator ds. edukacji prawnej?”

Liczba osób	N	%
1	115	89,8
2	12	9,4
3	1	0,8
Ogółem	128	100,0

Źródło: Opracowanie własne.

TABELA 10. „Czy w sądzie są wyznaczone osoby, które koordynują działania z zakresu edukacji prawnej?” a rodzaj sądu

Rodzaj sądu		Odpowiedzi		Ogółem
		tak	nie	
1. Apelacyjny	N	7	4	11
	%	63,6	36,4	100,0
2. Okręgowy	N	37	10	47
	%	78,7	21,3	100,0
3. Rejonowy	N	84	235	319
	%	26,3	73,7	100,0
Ogółem	N	128	249	377
	%	34,0	66,0	100,0

Źródło: Opracowanie własne.

Koordinatory ds. edukacji prawnej w sądach powszechnych to najczęściej sędziowie (75% – zob. tabela 11), w ok. 11% – urzędnicy sądowi i w pojedynczych przypadkach – asystenci sędziego, kuratorzy, sędziowie w stanie spoczynku, asesory sądowi i referendarze sądowi. Poza pojawieniem się na tej liście asesorów sądowych nie nastąpiła w tym zakresie żadna istotna zmiana w porównaniu do wyników poprzedniego badania.

Osoby wyznaczone do koordynowania inicjatyw z zakresu edukacji prawnej w sądach pełnią najczęściej także inne funkcje w swoim sądzie (65,5% wskazań – zob. tabela 12). Funkcje te obejmowały najczęściej kierownicze role sędziów (przewodniczącego wydziału, prezesa i wiceprezesa sądu, rzecznika prasowego, zastępcy przewodniczącego wydziału, koordynatora ds. mediacji, wizytatora) oraz kierownicze role urzędników sądowych – kierowników sekretariatów (zob. tabela 13). Katalog tych funkcji nie zmienił się w porównaniu do poprzedniej edycji tego badania.

TABELA 11. „Jaką grupę zawodową reprezentuje koordynator ds. edukacji prawnej?”

Grupa zawodowa	N	%
Sędzia	106	74,7
Sędzia (w stanie spoczynku)	3	2,1
Asesor sądowy	3	2,1
Referendarz sądowy	3	2,1
Kurator	5	3,5
Asystent sędziego	7	4,9
Urzędnik	15	10,6
Ogółem	142	100,0

Źródło: Opracowanie własne.

TABELA 12. „Czy koordynator ds. edukacji prawnej pełni inne dodatkowe funkcje w sądzie (przykładowo: przewodniczący wydziału, kierownik sekretariatu wydziału, koordynator ds. mediacji, inne)?”

Odpowiedzi	N	%
Nie pełni innych funkcji	49	34,5
Tak, pełni inne funkcje	93	65,5
Ogółem	142	100,0

Źródło: Opracowanie własne.

TABELA 13. „Jakie inne funkcje pełnią koordynatorzy ds. edukacji prawnej?”

Inne funkcje koordynatorów ds. edukacji prawnej	N	%
Sędzia-przewodniczący wydziału	29	31,2
Sędzia-prezes sądu	17	18,3
Sędzia-wiceprezes sądu	15	16,1
Sędzia-rzecznik prasowy	8	8,6
Sędzia-zastępca przewodniczącego wydziału	7	7,5
Sędzia-koordynator ds. mediacji	6	6,5
Sędzia-wizytator	6	6,5
Sędzia-koordynator ds. współpracy międzynarodowej i praw człowieka w sprawach cywilnych	3	3,2
Sędzia-koordynator ds. informatyzacji sądownictwa powszechnego	3	3,2
Sędzia-wizytator zakładów dla nieletnich i zakładów leczniczych osób z zaburzeniami psychicznymi	3	3,2
Sędzia-kierownik sekcji	3	3,2
Sędzia-prezes sądu dyscyplinarnego	1	1,1
Sędzia-zastępca rzecznika dyscyplinarnego	1	1,1
Sędzia-koordynator aplikacji sędziowskiej	1	1,1
Referendarz sądowy-przewodniczący wydziału	3	3,2
Kurator-kierownik zespołu kuratorskiej służby sądowej	3	3,2
Urzędnicy/inni pracownicy-kierownicy sekretariatu wydziału/oddziału/biura/sekcji/zespołu	7	7,5
Urzędnicy/inni pracownicy-inni	4	4,3
Urzędnicy/inni pracownicy-zastępcy kierownika sekretariatu wydziału/oddziału/biura/sekcji/zespołu	2	2,2
Ogółem	93	131,2

Uwaga: Odsetki nie sumują się do 100% – możliwe pełnienie kilku funkcji.

Źródło: Opracowanie własne.

W niniejszym badaniu pytania o koordynatorów ds. edukacji prawnej uzupełniono również o prośbę wskazania liczby wszystkich osób zaangażowanych w sądzie w realizację inicjatyw edukacyjnych, w tym m.in. prowadzących zajęcia edukacyjne, i pracowników odpowiedzialnych za kwestie techniczne, takie jak np. ustalanie dostępnych sal. Ankietowani prezesi

sądów wskazywali najczęściej, że takich osób było od sześciu do dziesięciu oraz od dwóch do pięciu w jednym sądzie (zob. tabela 14).

TABELA 14. „Ile osób łącznie (wraz z koordynatorami) jest zaangażowanych w sądzie w inicjatywy z zakresu edukacji prawnej, w tym prowadzenie zajęć, i realizację czynności organizacyjnych?”

Liczba zaangażowanych osób	N	%
1	31	8,8
2	48	13,7
3	55	15,7
4	29	8,3
5	43	12,3
Od 6 do 10	101	28,7
Powyżej 10 do 20	34	9,7
Powyżej 20	10	2,8
Ogółem	351	100,0
Nie dotyczy – brak inicjatyw edukacyjnych	26	–

Źródło: Opracowanie własne.

2. Formy realizowanej w sądach edukacji prawnej

Podejmowane w sądach powszechnych inicjatywy z zakresu edukacji prawnej obejmowały głównie: zwiedzanie sądu, udział grup zorganizowanych w rozprawach sądowych, zajęcia w sądzie na tematy związane z prawem, symulacje rozpraw sądowych oraz wizyty edukacyjne przedstawiciela sądu w szkołach i innych placówkach edukacyjnych (zob. tabela 15). Katalog tych inicjatyw nie uległ istotnym zmianom w porównaniu do badania z września 2024 r.

TABELA 15. „Jakie inicjatywy były podejmowane w sądzie w ramach edukacji prawnej od 1 września 2024 r. do 31 sierpnia 2025 r.?”

Inicjatywy w zakresie edukacji prawnej	N	%
Zwiedzanie sądu	293	83,5
Udział grup zorganizowanych w rozprawach sądowych	249	70,9
Zajęcia w sądzie na tematy związane z prawem	225	64,1
Symulacje rozpraw	183	52,1
Wizyty przedstawiciela sądu (sędzia, koordynator ds. edukacji prawnej i inni) w innych jednostkach, typu szkoły, świetlice, domy seniora itp.	140	39,9
Dzień otwarty w sądzie (np. z okazji Nocy Muzeów, święta państwowego, Dnia Edukacji Prawnej)	127	36,2
Symulacje mediacji	43	12,3
Wizyty grup zorganizowanych w innych jednostkach (areszt śledczy itp.)	21	6,0
Inne	37	10,5
Ogółem	351	375,5
Nie dotyczy – brak inicjatyw edukacyjnych	26	-

Uwaga: Odsetki nie sumują się do 100 – możliwe podejmowanie więcej niż jednej aktywności.

Źródło: Opracowanie własne.

Badanych prezesów sądów zapytano również o łączną szacunkową liczbę osób, które wzięły udział w poszczególnych inicjatywach edukacyjnych w sądach. Łączną liczbę uczestników edukacji prawnej we wszystkich sądach powszechnych w okresie od dnia 1 września 2024 r. do dnia 31 sierpnia 2025 r. można szacować na ok. 159 tys. (zob. tabela 16). Liczby tej, ze

względem na nieznacznie odmienną treść pytań w najnowszej ankiecie w porównaniu do ankiety z 2024 r. i trochę inną długość analizowanych okresów, nie można w pełni porównywać z wcześniejszymi ustaleniami. Wszystkie wyniki sugerują jednak istotny wzrost aktywności edukacyjnej sądów, w tym także wzrost liczby uczestników tych inicjatyw – w okresie od 1 stycznia 2023 r. do września 2024 r., a więc nawet o pół roku dłuższym, szacowano łączną liczbę uczestników we wszystkich sądach na ok. 106 tys. osób. Po przeliczeniu na analogiczne okresy oznaczałoby to wzrost liczby odbiorców działań z zakresu edukacji prawnej w sądach o 150%. Do podobnych wniosków można dojść, analizując liczbę sądów, w których edukacją prawną objęto określoną łączną liczbę osób – odmiennie niż w 2024 r. najczęstszą kategorią nie jest już kategoria najniższa, wskazująca sądy, które skierowały swoje działania do nie więcej niż 50 osób, ale ta najwyższa, tj. grupująca sądy, które miały ponad 300 uczestników zajęć edukacyjnych (zob. tabela 17). Podobnie jest, jeżeli spojrzeć na średnią i medianę liczby uczestników wszystkich inicjatyw edukacyjnych w sądach. Średnia wynosi obecnie 454, podczas gdy w poprzednim badaniu było to 324, a mediana wzrosła ze 100 do 200 uczestników.

Patrząc zaś na poszczególne inicjatywy edukacyjne, należy podkreślić, że najwięcej osób wzięło udział w zwiedzaniu sądów i zajęciach na tematy związane z prawem, a najmniej – w wizytach grup zorganizowanych w innych jednostkach (np. aresztach śledczych) i symulacjach mediacji.

W tabeli 18 zaprezentowano 17 sądów o najwyższej łącznej liczbie uczestników inicjatyw z zakresu edukacji prawnej⁴.

TABELA 16. „Ile osób (szacunkowo) wzięło udział w inicjatywach edukacyjnych w okresie od dnia 1 września 2024 r. do dnia 31 sierpnia 2025 r.?”

Wskaźniki statystyczne	Ogółem	Zajęcia w sądzie na tematy związane z prawem	Udział grup zorganizowanych w rozprawach sądowych	Symulacje rozpraw	Symulacje mediacji
Średnia	454,4	289,1	133,8	237,9	98,0
Mediana	200,0	105,0	70,0	100,0	50,0
Odchylenie standardowe	868,3	690,3	1 97,0	590,3	131,2
Minimum	0	0	0	0	0
Maksimum	7 000	6 500	2 000	6 500	800
Suma	159 484	65 041	33 184	45 300	4 213
N	351	225	248	182	43

⁴ Warto odnotować, że już po wypełnieniu ankiety przez prezesa Sądu Apelacyjnego w Poznaniu otrzymaliśmy dodatkową informację, od koordynatora ds. edukacji prawnej w tym sądzie, o niewskazaniu w kwestionariuszu działań edukacyjnych sądu obejmujących zajęcia online z młodzieżą, które udało się przeprowadzić w analizowanym okresie dla łącznej liczby 65 tys. osób z całej Polski. Gdyby uwzględnić też tę aktywność, to oczywiście Sąd Apelacyjny w Poznaniu znalazłby się na pierwszym miejscu w zestawieniu sądów o najwyższej liczbie uczestników inicjatyw edukacyjnych.

Wskaźniki statystyczne	Zwiedzanie sądu	Wizyty w innych jednostkach grup zorganizowanych (areszty śledcze itp.)	Wizyty przedstawiciela sądu w innych jednostkach, typu szkoły, świetlice, domy seniora itp.	Dzień otwarty w sądzie	Inne
Średnia	241,7	97,6	181,0	272,8	152,5
Mediana	100,0	35,0	80,0	100,0	50,0
Odchylenie standardowe	547,2	216,2	293,0	495,0	561,9
Minimum	0	0	0	0	0
Maksimum	6 500	1 000	2 000	4 200	3 500
Suma	70 588	2 050	25 154	34 368	5 796
N	292	21	139	126	38

Źródło: Opracowanie własne.

TABELA 17. Łączna szacunkowa liczba uczestników wszystkich inicjatyw edukacji prawnej w sądach w okresie od dnia 1 września 2024 r. do dnia 31 sierpnia 2025 r. – w kategoriach

Liczba uczestników	N	%
Do 50 osób	66	18,8
Powyżej 50 do 100 osób	71	20,2
Powyżej 100 do 300 osób	103	29,3
Powyżej 300 osób	111	31,7
Ogółem	351	100,0
Nie dotyczy – brak inicjatyw edukacyjnych	26	–

Źródło: Opracowanie własne.

TABELA 18. Sądy o najwyższej łącznej szacunkowej liczbie uczestników wszystkich inicjatyw edukacji prawnej w okresie od dnia 1 września 2024 r. do dnia 31 sierpnia 2025 r.

Nazwa sądu	Łączna liczba uczestników
Sąd Okręgowy w Gdańsku	7 000
Sąd Rejonowy dla Krakowa-Śródmieścia w Krakowie	7 000
Sąd Rejonowy w Kościerzynie	6 000
Sąd Okręgowy w Łodzi	4 750
Sąd Rejonowy w Koszalinie	4 500
Sąd Rejonowy w Raciborzu	3 996
Sąd Rejonowy Gdańsk-Północ w Gdańsku	3 200
Sąd Rejonowy Szczecin – Prawobrzeże i Zachód w Szczecinie	3 150
Sąd Rejonowy w Szamotułach	3 150
Sąd Rejonowy w Bydgoszczy	3 000
Sąd Okręgowy w Krakowie	2 500

Nazwa sądu	Łączna liczba uczestników
Sąd Rejonowy w Gorzowie Wielkopolskim	2 500
Sąd Rejonowy Poznań-Stare Miasto w Poznaniu	2 380
Sąd Okręgowy w Sosnowcu	2 210
Sąd Rejonowy w Toruniu	2 000
Sąd Okręgowy w Koszalinie	2 000
Sąd Rejonowy Szczecin-Centrum w Szczecinie	2 000

Źródło: Opracowanie własne.

3. Preferowane przez prezesów formy edukacji prawnej

Odpowiedzi na pytanie o najlepsze, zdaniem ankietowanych prezesów sądów, sposoby (formy) edukacji prawnej były bardzo podobne do odpowiedzi na pytanie o rzeczywiście podejmowane w sądach inicjatywy edukacyjne. Za najlepsze (zresztą analogicznie jak w poprzednim badaniu) uchodzą udział w rozprawach sądowych, zajęcia na tematy związane z prawem i symulacje rozpraw (zob. tabela 19). Zwyczajne zwiedzanie sądu, chociaż często praktykowane i niewątpliwie interesujące dla obywateli, nie niesie zbyt dużej wartości edukacyjnej i tak też było oceniane w ankietach.

TABELA 19. „Które z tych inicjatyw są w Pani/Pana opinii najlepszym sposobem edukacji prawnej?”

Inicjatywy edukacyjne	N	%
Udział grup zorganizowanych w rozprawach sądowych	230	61,0
Zajęcia w sądzie na tematy związane z prawem	218	57,8
Symulacje rozpraw	193	51,2
Wizyty przedstawiciela sądu (sędzia, koordynator ds. edukacji prawnej i inni) w innych jednostkach, typu szkoły, świetlice, domy seniora itp.	114	30,2
Zwiedzanie sądu	99	26,3
Dzień otwarty w sądzie (np. z okazji Nocy Muzeów, święta państwowego, Dnia Edukacji Prawnej)	80	21,2
Symulacje mediacji	21	5,6
Wizyty w innych jednostkach grup zorganizowanych (areszt śledczy itp.)	10	2,7
Ogółem	377	100,0

Uwaga: Odpowiedzi nie sumują się do 100% – można było wskazać do trzech kategorii.

Źródło: Opracowanie własne.

4. Współpraca sądu z innymi podmiotami w zakresie edukacji prawnej

Spośród różnych innych podmiotów sądy współpracują w zakresie podejmowanej edukacji prawnej głównie ze szkołami – zarówno ponadpodstawowymi, jak i podstawowymi (po ponad 70% wskazań – zob. tabela 20). Rzadziej wymieniane były: przedszkola, Policja, uczelnie wyższe oraz korporacje prawnicze i prokuratury. Katalog ten nie uległ żadnym istotnym zmianom w porównaniu do poprzedniego badania.

TABELA 20. „Z jakimi podmiotami sąd współpracuje w ramach inicjatyw z zakresu edukacji prawnej?”

Podmioty współpracujące	N	%
Szkoły ponadpodstawowe	278	73,7
Szkoły podstawowe	267	70,8
Przedszkola	98	26,0
Policja	84	22,3
Uczelnie wyższe	80	21,2
Zawody prawnicze (np. korporacje radcowskie, adwokackie, notarialne, komornicze)	74	19,6
Prokuratura	55	14,6
Inne sądy	46	12,2
Jednostki samorządu terytorialnego	38	10,1
Organizacje pozarządowe	32	8,5
Uniwersytety trzeciego wieku	23	6,1
Kuratoria oświaty	19	5,0
Zakłady karne	13	3,4
Areszty śledcze	12	3,2
Zakłady poprawcze/okręgowe ośrodki wychowawcze/schroniska dla nieletnich	11	2,9
Dzienne domy opieki (domy seniora)	10	2,7

Podmioty współpracujące	N	%
Inne (biblioteki, domy kultury, ośrodki pomocy społecznej, mediatorzy, biegli, straż miejska, itp.)	25	6,6
Sąd nie współpracuje z zewnętrznymi podmiotami w zakresie edukacji prawnej	16	4,2
Ogółem	377	100,0

Uwaga: Odpowiedzi nie sumują się do 100% – możliwe wskazanie większej liczby podmiotów.

Źródło: Opracowanie własne.

5. Możliwości wsparcia edukacji prawnej w sądach przez Ministerstwo Sprawiedliwości

Ostatnim pytaniem ankiety, zadany prezesom wszystkich sądów powszechnych, było otwarte pytanie o to, w jaki sposób Ministerstwo Sprawiedliwości mogłoby wspierać edukację prawną w sądach. Odpowiedzi zostały sklasyfikowane, analogicznie jak w poprzedniej edycji badania, w kategoriach przedstawionych w tabeli 21. Najczęściej pojawiającym się postulatem (41% prezesów sądów wskazało tę kategorię) wobec Ministerstwa Sprawiedliwości było przekazywanie sądom materiałów edukacyjnych i promocyjnych do rozdawania uczestnikom zajęć, w tym opracowań, broszur i gadżetów, takich jak długopisy, notesy, itp. Kolejnym oczekiwaniem, choć należy przyznać, że w dużym stopniu już realizowanym⁵, było przygotowanie przez Ministerstwo: materiałów informacyjnych, broszur, opracowań edukacyjnych dla dzieci i młodzieży, informatorów, filmów, aplikacji na telefony/komputery. W ramach tej kategorii pojawiały się też bardziej kompleksowe sugestie, takie jak stworzenie kompletnego podręcznika prowadzenia edukacji prawnej w sądach oraz nakręcenie filmu edukacyjnego, który przedstawiałby ustrojową rolę sądów w ochronie praw obywatelskich i podstawy ustrojowe, oraz spotów informacyjnych na temat struktury wymiaru sprawiedliwości.

Prezesi sądów powszechnych oczekiwali od Ministerstwa Sprawiedliwości również organizacji edukacji prawnej na poziomie krajowym, w tym wykładów dla uczniów, Tygodnia Edukacji Prawnej i dni otwartych w sądach, oraz zapewnienia edukatorów mogących prowadzić zajęcia w konkretnych sądach i prowadzenia ogólnopolskich akcji promocyjnych w mediach, Internecie i szkołach. W ramach zmian organizacji sądów zgłaszane były postulaty: stworzenia wyodrębnionego budżetu w ramach finansów sądu na zakup materiałów edukacyjnych, publikacji organizacji pozarządowych, nagrody dla uczestników i honoraria dla prowadzących; przyznania dodatkowych etatów i kadr na koordynację działań edu-

⁵ Ministerstwo Sprawiedliwości, *Baza materiałów do edukacji konstytucyjnej*, <https://www.gov.pl/web/sprawiedliwosc/baza-materialow-do-edukacji-konstytucyjnej> (dostęp 15.01.2026 r.).

cyjnych; zmniejszenia pensum dla sędziów koordynatorów ds. edukacji prawnej lub przyznania dodatku funkcyjnego dla sędziego/kuratora/urzędnika; systemowego uregulowania i powołania w strukturach sądów koordynatorów ds. edukacji prawnej oraz ograniczenia wpływu spraw do sądów i obsadzenia wakujących etatów. Innymi postulatami były także m.in.: organizacja regularnych szkoleń dla sędziów i innych pracowników sądów pełniących funkcje związane z edukacją prawną; nawiązanie współpracy z Ministerstwem Edukacji m.in. w celu wprowadzenia zmian w programach edukacyjnych w szkołach powszechnych; stworzenie platformy do zajęć edukacyjnych online; zapewnienie warunków lokalowych na przedsięwzięcia edukacyjne; mobilizowanie sędziów do udziału w przedsięwzięciach edukacyjnych; ujednolicenie informacji dotyczących edukacji prawnej na stronach internetowych wszystkich sądów oraz powoływanie sędziów w stanie spoczynku na osoby stale zajmujące się edukacją prawną. Należy również wskazać na pojawiające się odpowiedzi, że dotychczasowe wsparcie jest wystarczające, że sądy w ogóle nie są powołane do prowadzenia inicjatyw edukacyjnych oraz że dodatkowe wytyczne i działania tylko utrudniają edukację.

TABELA 21. „W jaki sposób Ministerstwo Sprawiedliwości mogłoby wspierać edukację prawną w sądach?”

Postulaty ankietowanych wobec MS	N	%
Przekazanie materiałów edukacyjnych i promocyjnych do rozdawania uczestnikom zajęć – opracowań, długopisów, notesów itp.	156	41,4
Przygotowanie materiałów informacyjnych, broszur, opracowań edukacyjnych dla dzieci i młodzieży, informatorów, filmów, aplikacji na telefony/komputery	84	22,3
Organizacja edukacji prawnej na poziomie krajowym, wykładów dla uczniów, Tygodnia Edukacji Prawnej, dni otwartych w sądach. Kierowanie specjalistów do konkretnych sądów	58	15,4
Pieniądze na: zakup materiałów edukacyjnych, publikacji organizacji pozarządowych, nagrody i przejazdy dla uczestników, honoraria dla prowadzących	55	14,6
Dodatkowy etat, przydzielenie zasobu kadrowego na koordynację działań	48	12,7
Akcje promocyjne w mediach, Internecie, szkołach. „Promowanie” sądów, pracy sędziego i edukacji prawnej	36	9,5
Zmniejszenie pensum dla sędziów-koordynatorów ds. edukacji prawnej lub przyznanie dodatku funkcyjnego dla sędziego/kuratora/urzędnika	25	6,6
Organizacja regularnych szkoleń dla sędziów i innych pracowników sądów pełniących funkcje związane z edukacją prawną	25	6,6
Systemowe uregulowanie i powołanie w strukturach sądów koordynatorów ds. edukacji prawnej	16	4,2
Współpraca z Ministerstwem Edukacji ws. edukacji prawnej przez sędziów	12	3,2
Wsparcie jest wystarczające	12	3,2
Opracowanie wzorcowych zajęć edukacyjnych, np. symulacji rozpraw, ramowego programu działań edukacyjnych, katalogu dobrych praktyk, formularza zgody opiekunów	9	2,4
Stworzenie platformy do zajęć edukacyjnych online	7	1,9
Zapewnienie warunków lokalowych na przedsięwzięcia edukacyjne	7	1,9
Mobilizacja sędziów do udziału w przedsięwzięciach edukacyjnych	5	1,3
Ograniczenie obciążenia sądów podstawowymi zadaniami, obsada wakujących etatów	4	1,1

Postulaty ankietowanych wobec MS	N	%
Zmiany w programach edukacyjnych w szkołach	3	0,8
Sądy nie są powołane do prowadzenia edukacji prawnej	3	0,8
Ujednolicenie informacji na stronach internetowych wszystkich sądów	3	0,8
Powołanie sędziów w stanie spoczynku na osoby stale zajmujące się edukacją prawną	2	0,5
Organizacja spotkań w celu wymiany doświadczeń dla koordynatorów ze wszystkich sądów, w szczególności rejonowych	1	0,3
Obejmowanie patronatem inicjatyw poszczególnych sądów	1	0,3
Nic – dodatkowe wytyczne i działania tylko utrudniają edukację	1	0,3
Stworzenie systemu komputerowego/terminarza pozwalającego na zgłaszanie się szkół do konkretnych zajęć ustalonych przez koordynatora	1	0,3
Tworzenie stałych punktów informacji prawnej w sądach	1	0,3
Mobilizacja przedstawicieli innych zawodów prawniczych do udziału w edukacji prawnej	1	0,3
Rozwój punktów nieodpłatnej pomocy prawnej i poradnictwa obywatelskiego	1	0,3

Uwaga: Odsetki nie sumują się do 100% – możliwość wskazania kilku sugestii.

Źródło: Opracowanie własne.

Podsumowanie

Przeprowadzone badanie potwierdza dalszy rozwój edukacji prawnej, realizowanej w sądach powszechnych w analizowanym okresie. Inicjatywy edukacyjne były realizowane w zdecydowanej większości sądów (93%), co oznacza wzrost w porównaniu z poprzednią edycją badania. Widoczna jest również rosnąca instytucjonalizacja tych działań – coraz więcej sądów posiada specjalne zakładki na stronach internetowych poświęcone edukacji prawnej oraz wyznaczonych koordynatorów odpowiedzialnych za jej organizację. Dane te wskazują, że edukacja prawna staje się trwałym elementem funkcjonowania sądów, a nie jedynie działaniem okazjonalnym.

Raport pokazuje znaczący wzrost skali oddziaływania podejmowanych inicjatyw. Szacunkowa liczba ok. 159 tys. uczestników w ciągu jednego roku oznacza istotne zwiększenie zasięgu edukacji prawnej w porównaniu z wcześniejszymi okresami. Największą popularnością cieszą się formy bezpośrednie i angażujące, takie jak zwiedzanie sądów, zajęcia tematyczne oraz udział w rozprawach, przy czym to właśnie te ostatnie – wraz z symulacjami rozpraw – są oceniane przez prezesów sądów jako najbardziej wartościowe edukacyjnie. Wskazuje to na potrzebę dalszego rozwijania tych wartościowych form praktycznej edukacji prawnej.

Jednocześnie raport ujawnia utrzymujące się bariery organizacyjne i kadrowe. Głównymi przeszkodami w realizacji edukacji prawnej pozostają nadmierne obciążenie obowiązkami oraz brak wyodrębnionych zasobów personalnych do koordynacji działań. Koordynatorzy ds. edukacji prawnej najczęściej łączą tę funkcję z innymi, często kierowniczymi rolami w sądzie, co może ograniczać możliwości dalszego rozwoju tych inicjatyw. Szczególnie widoczne jest to w sądach rejonowych, które nadal najrzadziej posiadają formalnie wyznaczonych koordynatorów.

Współpraca zewnętrzna sądów w zakresie edukacji prawnej pozostaje stabilna i skoncentrowana głównie na szkołach podstawowych i ponadpodstawowych. Jednocześnie odpowiedzi prezesów sądów jednoznacznie wskazują na oczekiwanie silniejszego, bardziej systemowego

wsparcia ze strony Ministerstwa Sprawiedliwości. Dotyczy ono zarówno dostarczania gotowych materiałów edukacyjnych i promocyjnych, jak i rozwiązań organizacyjnych, finansowych oraz kadrowych, które pozwoliłyby na trwałe wzmocnienie roli edukacji prawnej w działalności sądów.

Rekomendacje

- Wprowadzenie systemowego uregulowania funkcji koordynatora ds. edukacji prawnej w sądach wraz z zapewnieniem przeznaczonych na te zadania: czasu pracy, dodatku funkcyjnego lub odrębnych etatów.
- Zapewnienie stałego, wyodrębnionego budżetu na działania z zakresu edukacji prawnej, obejmującego finansowanie materiałów edukacyjnych, nagród dla uczestników oraz wynagrodzeń dla prowadzących zajęcia.
- Dalszy rozwój i standaryzacja wysokiej jakości form edukacji, szczególnie udziału w rozprawach, symulacji rozpraw oraz zajęć problemowych, jako działań o najwyższej wartości edukacyjnej.
- Opracowanie przez Ministerstwo Sprawiedliwości kompleksowych, ogólnopolskich materiałów dydaktycznych (w tym multimedialnych) oraz katalogu dobrych praktyk dostępnych dla wszystkich sądów.
- Wzmocnienie promocji edukacji prawnej poprzez ogólnopolskie kampanie informacyjne oraz ujednolicenie informacji publikowanych na stronach internetowych sądów.
- Pogłębianie współpracy z systemem edukacji, w szczególności z Ministerstwem Edukacji Narodowej, w celu lepszego powiązania działań sądów z programami nauczania i potrzebami szkół.

Bibliografia

- Ostaszewski P., *Edukacja prawna w sądach – stan obecny. Wyniki badania ankietowego prezesów sądów powszechnych*, Warszawa 2025, https://iws.gov.pl/wp-content/uploads/2025/09/Pawel-Ostaszewski_Edukacja-prawna-w-sadach-%E2%80%93-stan-obecny.pdf (dostęp 31.12.2025 r.).
- Ostaszewski P., Wrzosczyk-Papaj M., Klimczak J., Włodarczyk-Madejska J., *Edukacja prawna w sądach. Wyniki wywiadów fokusowych i modele prowadzenia działań edukacyjnych*, Warszawa 2025, <https://iws.gov.pl/wp-content/uploads/2025/10/2025-Ostaszewski-P-Wrzosczyk-Papaj-M-Klimczak-J-Wlodarczyk-Madejska-J-Edukacja-prawna-w-sadach.-Wyniki-wywiadow.pdf> (dostęp 31.12.2025 r.).

Wypowiedzi praktyków

Edukacja prawna Sądu Apelacyjnego w Poznaniu – rok szkolny 2024/2025

sędziego Kajetana Kosterkiewicza

Zastępca koordynatora ds. edukacji prawnej
Sądu Apelacyjnego w Poznaniu

Edukacja prawna Sądu Apelacyjnego w Poznaniu to projekt mający na celu przybliżenie – w przystępny sposób – dzieciom, młodzieży i osobom dorosłym, w tym seniorom, zasad działania wymiaru sprawiedliwości oraz przedstawienie zagadnień z zakresu prawa cywilnego, karnego, rodzinnego, nieletnich oraz pracy. Dzięki kooperacji z wieloma środowiskami i instytucjami docieramy z wiedzą prawną do tysięcy osób, pokazując, jak ważne dla funkcjonowania państwa polskiego są sądy, i jak niecodzienną rolę pełnią one w życiu obywateli.

W mijającym 2025 r. zorganizowaliśmy zajęcia dla 67 051 osób, np. pierwszą Noc Otwartych Sądów, podczas której odwiedziło nas ponad 1000 mieszkańców Poznania i okolic. Ponadto współorganizowaliśmy konferencje dotyczące istotnych tematów i przeprowadziliśmy lekcje on-line z zagadnień, które młodym ludziom mogą okazać się potrzebne w ich codziennym życiu. Zajęcia te zgromadziły 65 500 uczestników.

Ostatnia z odsłón naszego działania, czyli e-lekcje, pozwala dotrzeć z wiedzą prawną do każdej chętnej szkoły, niezależnie od jej wielkości i położenia, co jest dla nas szczególnie ważne. Dzielenie się wiedzą nie powinno bowiem podlegać żadnym ograniczeniom, wszak problemy, które pomaga rozwiązać prawo, pojawiają się wszędzie – w dużych miastach i niewielkich wsiach.

Sąd Apelacyjny w Poznaniu w ramach swoich działań edukacyjnych współpracuje z szeregiem instytucji: Kuratorium Oświaty w Poznaniu, Ośrodkiem Doskonalenia Nauczycieli w Poznaniu, Komendą Wojewódzką Policji w Poznaniu, Komendą Miejską Policji w Poznaniu, Okręgowym Inspektoratem Służby Więziennej w Poznaniu, Komendą Miejską Państwowej Straży Pożarnej w Poznaniu, Uniwersytetem im. Adama Mickiewicza w Poznaniu, Uniwersytetem SWPS w Poznaniu, Laboratorium Kryminalistycznym Komendy Wojewódzkiej Policji w Poznaniu, grupami kontrterrorystycznymi Komendy Miejskiej Policji w Poznaniu i Komendy Wojewódzkiej Policji w Poznaniu, Policją Dialogu – Zespołem Antykonflikto-
wym Komendy Wojewódzkiej Policji w Poznaniu. Ta współpraca pozwala zarówno zwiększyć atrakcyjność wydarzeń, jak i zaprezentować uczestnikom zajęć szeroki zakres wiedzy prawnej i pozaprawnej.

Zachęcamy do odwiedzin naszej zakładki na stronie internetowej Sądu Apelacyjnego w Poznaniu: <https://poznan.sa.gov.pl/index.php?p=sd&id=14&action=show>.

Edukacja prawna w Sądzie Rejonowym dla Krakowa-Śródmieścia w Krakowie

sędzia Paweł Cyran

Koordynator edukacji prawnej
w Sądzie Rejonowym dla Krakowa-Śródmieścia w Krakowie

sędzia Łukasz Sajdak

Prezes Sądu Rejonowego
dla Krakowa-Śródmieścia w Krakowie

Edukacja prawna w sądzie pozwala na pokazanie rzeczywistego obrazu sądownictwa społeczeństwu, budowanie zaufania i otwartości, a tym samym ułatwia codzienną pracę orzeczników. Jednocześnie stanowi płaszczyznę kontaktów między orzecznikami, pracownikami, która pozwala inaczej spojrzeć na wspólne funkcjonowanie w sądzie, uzyskać dodatkowy bodziec do pracy i usłyszeć, jakie pytania dotyczące sądownictwa nurtują społeczeństwo.

W Sądzie Rejonowym dla Krakowa-Śródmieścia w Krakowie edukacja prawna dzieci i młodzieży realizowana jest przez sędziów, asesorów i referendarzy ze wsparciem organizacyjnym pracowników administracji sądowej. Głównym założeniem jest jak największe jej uproszczenie przy równoczesnym odciążeniu orzeczników od kwestii pozamerytorycznych.

Edukator umawia zajęcia w dogodnym dla siebie i szkoły terminie oraz je przeprowadza, natomiast pracownicy oddziału administracyjnego zapewniają sale rozpraw, togi i cukierki.

Promowane jest uczestnictwo w akcji edukacyjnej poprzez przeprowadzanie cyklicznych spotkań zarówno z orzecznikami już biorącymi udział w edukacji, jak i z tymi, którzy dopiero to rozważają. Odbywają się one m.in. w okresie przedświątecznym i pod koniec roku szkolnego.

Wyznaczono Koordynatora, który we współpracy z Prezesem sądu rozdysponowuje wpływające do sądu zgłoszenia ze szkół, prowadzi statystykę i zabiega, aby wszystkie zgłoszone klasy zostały zaopatrzone w edukatorów.

Na stronie internetowej sądu zamieszczono zakładkę „Edukacja prawna”, na której znajdują się informacje o przebiegu spotkania w sądzie oraz dane praktyczne dla chcących przybyć do sądu, np. adres mailowy oddziału administracyjnego.

Nawiązano współpracę z Kuratorium Oświaty w Krakowie. Wraz z rozpoczęciem roku szkolnego oraz drugiego semestru prezentujemy Kuratorium naszą ofertę edukacyjną, informujemy o dotychczasowych spotkaniach z uczniami i zwracamy się o rozpropagowanie tej inicjatywy wśród nauczycieli.

Do edukowania przyłączają się kolejni orzecznicy. Obecnie jest to około 40 osób skomunikowanych we wspólnej grupie na WhatsAppie. Przeprowadzają oni w roku szkolnym od kilku do kilkunastu zajęć z uczniami. Odciążając orzeczników z administracyjnej obsługi dotyczącej przygotowania spotkań, edukator, bez uszczerbku dla efektywności pracy orzeczniczej, może przeprowadzić 1 zajęcia w miesiącu.

W trakcie 1,5- lub 2-godzinnego spotkania uczniowie zaznajamiani są z systemem sądownictwa w Polsce oraz podstawowymi zasadami demokratycznego państwa prawa. Omawiane są praktyczne aspekty uczestnictwa w rozprawie sądowej i zachowania w sądzie. Przeprowadzana jest symulacja rozprawy z udziałem uczniów. Punktem wizyty w sądzie jest spotkanie z Prezesem w jego gabinecie. Dowartościowuje to grupy i służy do zaprezentowania pełnej transparentności. Czynnikiem ocieplającym wizerunek sądu oraz stanowiącym narzędzie edukacyjne są cukierki rozdawane w trakcie spotkań uczniom udzielającym prawidłowych odpowiedzi.

Istotne znaczenie ma skala działalności edukacyjnej, bo tylko dzięki licznemu uczestnictwu dzieci i młodzieży w zajęciach możliwe jest realne oddziaływanie na społeczeństwo poprzez uczniów, rodziców i nauczycieli. Przyjęcie w roku szkolnym 2024/2025 około 7000 uczniów w naszym sądzie można już postrzegać jako nieobojętne pod kątem oceny wpływu tych spotkań na społeczeństwo.

Pomorskie Tygodnie Edukacji Prawnej w Sądzie Okręgowym w Gdańsku

sędzia Magdalena El-Hagin

Koordinator edukacji prawnej
w Sądzie Okręgowym w Gdańsku

1. Wprowadzenie

My, ludzie Pomorza, przywiązanie do wartości wolnościowych mamy wpisane w DNA. Jest to pewnie związane z bogatą historią regionu, która ukształtowała mentalność mieszkańców Pomorza, przejawiającą się w trzech głównych, korelujących ze sobą, cechach: niezależności i samodzielności, otwartości na różnorodność, aktywności społecznej i obywatelskiej.

Nasz region przez wieki był obszarem granicznym, często zmieniającym przynależność państwową, co doprowadziło do wykształcenia w jego mieszkańcach silnego poczucia niezależności. Ludzie Pomorza nauczyli się polegać na sobie i radzić sobie w różnych, często trudnych warunkach, a tradycyjnie rozwinięta gospodarka morska i handel sprzyjały przedsiębiorczości i samodzielności mieszkańców. Pomorze było zatem miejscem spotkań rozmaitych kultur, co wpłynęło na otwartość i tolerancję mieszkańców wobec różnorod-

ności etnicznej, religijnej i kulturowej oraz nauczyło Pomorzan współistnienia i współpracy z ludźmi o różnych korzeniach i różnym światopoglądzie. To z kolei doprowadziło do wyewoluowania aktywności społecznej i obywatelskiej mieszkańców Pomorza. To przecież w Gdańsku narodziła się w 1980 r. „Solidarność” – ruch społeczny zainicjowany przez strajki w Stoczni Gdańskiej, który odegrał kluczową rolę w obaleniu komunizmu w Polsce i całej Europie Środkowo-Wschodniej. Solidarność stała się symbolem walki o wolność, prawa pracownicze i demokratyzację.

W ostatnich latach natomiast mieszkańcy Pomorza aktywnie uczestniczyli w protestach na rzecz obrony praw człowieka, wolności mediów i praworządności, co niewątpliwie świadczy o ich zaangażowaniu w obronę demokratycznych wartości. W wielu miastach Pomorza miały miejsce strajki kobiet przeciwko zaostrzeniu prawa aborcyjnego w Polsce, które pokazały solidarność mieszkańców w walce o prawa kobiet.

Powyższe przykłady, tj. powstanie Solidarności, aktywizm społeczny, w tym ekologiczny, innowacyjność oraz ruchy na rzecz praw człowieka i demokracji, pokazują, jak ważne dla Pomorzan są wolność i demokracja. Pomorze, według mnie, w znaczący sposób przyczynia się do kształtowania postaw wolnościowych w Polsce.

Ale nie o Pomorzu będzie ten tekst, tzn. poniekąd tak – będzie o jednym z przejawów aktywizmu społecznego Pomorzan, a mianowicie o działaniach podejmowanych przez Sąd Okręgowy w Gdańsku w zakresie edukacji prawnej obywateli. My na Pomorzu realizujemy edukację prawną obywateli od wielu lat, a w sposób bardziej zinstytucjonalizowany – od marca 2017 r., kiedy miała miejsce inauguracja 1. Pomorskiego Tygodnia Edukacji Prawnej.

Ten wstęp mógłby zatem sprowadzać się do jednego zdania: tekst będzie o Pomorskich Tygodniach Edukacji Prawnej (dalej: PTEP) – zorganizowanej akcji edukacyjnej prowadzonej przez Sąd Okręgowy w Gdańsku, skierowanej do różnych grup obywateli, głównie do dzieci i młodzieży, nauczycieli i dyrektorów szkół, ale też seniorów i studentów. Ale wtedy nie mogłabym napisać, że taki aktywizm to u nas... naturalne. W końcu jesteśmy na Pomorzu.

2. Zaklęty krąg i próby jego odczarowania

Niska świadomość prawna oraz związane z nią wykluczenie prawne to z punktu widzenia budowania społeczeństwa obywatelskiego jedno z najpoważniejszych zagrożeń. Braki w podstawowej wiedzy prawnej, także tej dotyczącej najważniejszych organów oraz instytucji państwowych i ich funkcjonowania, nieumiejętność radzenia sobie w gąszczu przepisów, brak szacunku do prawa oraz wymiaru sprawiedliwości to tylko niektóre z objawów takiego stanu rzeczy.

Tworzy się zaklęty krąg: niska świadomość prawna – wykluczenie prawne – nieumiejętność radzenia sobie w gąszczu przepisów i w sytuacjach problemowych – brak zaufania do wymiaru sprawiedliwości – brak szacunku do prawa – niska świadomość prawna.

Jeszcze do niedawna głównym, jeżeli nie jedynym, źródłem, z którego młodzież szkolna mogła czerpać informacje o wymiarze sprawiedliwości oraz prawie, był ekran komputera, smartfona, rzadziej telewizora (głównie bulwersujące doniesienia medialne). Młodzi ludzie, którzy zaczynali z nami edukację prawną, pewnie pamiętają polskie seriale o prawnikach borykających się z różnymi sprawami sądowymi, przeplatany licznymi romansami: „Prawo Agaty”, „Magda M.”, czy te z zacięciem kryminalnym: „Prokurator”, „Paradoks”, „Komisja morderstw”. Nie raz byłam pytana przez uczniów o różne błędy i nieścisłości prawne pojawiające się w tych serialach. A przecież z uwagi na swój wiek i dopiero kształtujące się postawy, w tym obywatelsko-demokratyczne, to właśnie ta grupa odbiorców jest szczególnie istotna w kontekście kształtowania kultury i wiedzy prawnej.

Od kilku lat na szczęście jest zauważalne odwrócenie tego trendu, zarówno na poziomie centralnym, jak i lokalnym. Również dla Sądu Okręgowego w Gdańsku oraz sądów rejonowych okręgu gdańskiego **edukacja prawna młodzieży jest obecnie jednym z priorytetów pozaorzeczniczej działalności.**

3. Koordynatorzy do spraw edukacji prawnej

W marcu 2017 r. zostałam sędzią Sądu Okręgowego w Gdańsku i Koordynatorem do spraw edukacji prawnej w tym Sądzie. Wcześniej stanowisko to istniało w każdym sądzie rejonowym okręgu gdańskiego. Celem stworzenia instytucji koordynatora było zasadniczo ułatwienie kontaktu na linii szkoły – sądy. Przed marcem 2017 r. również zajmowałam się edukacją prawną (tak jak inni niektórzy sędziowie), ale robiłam to w sposób niezinstytucjonalizowany – kilka, kilkanaście razy do roku odwiedzałam szkoły, przeprowadzałam pogadanki z uczniami, opowiadając o zawodzie sędziego i wymiarze sprawiedliwości. Do tej pory mam ponad 20 laurów z jednej z pierwszych wizyt w I klasie szkoły podstawowej (w 2012 r.!), z których generalnie wynika, że elementarna wiedza prawna przydaje się w życiu, a sędziowie są fajni. Wtedy zrozumiałam, jak ważne jest ujęcie tych działań w jakieś ramy organizacyjne, żeby dotrzeć do jak największej liczby dzieciaków z jak najatrakcyjniejszą ofertą edukacyjną. W tym przypadku liczył się bowiem efekt skali.

W marcu 2017 r. został zainaugurowany Pomorski Tydzień Edukacji Prawnej, którego głównym założeniem była konsolidacja dotychczasowych działań edukacyjnych w okręgu gdańskim. Partnerami pierwszej edycji PTEP były: Stowarzyszenie Sędziów Polskich „Iustitia” Oddział w Gdańsku, Sąd Okręgowy w Gdańsku, Kuratorium Oświaty w Gdańsku oraz

pomorskie korporacje prawnicze. Od początku miałam wsparcie organizacyjne Prezesa Sądu Okręgowego w Gdańsku Przemysła Banasika – bez tego przedsięwzięcie na tak dużą skalę nie miałoby prawa się udać. Według bardzo ogólnych szacunków w wydarzeniach, które odbyły się na terenie samych tylko sądów, kancelarii prawniczych oraz szkół, wzięło udział **około 4,5–5 tysięcy osób**, jednak ich rzeczywista liczba mogła być jeszcze wyższa. Nie byłoby to możliwe bez wysiłku i zaangażowania mnóstwa osób – sędziów, prokuratorów, adwokatów, radców prawnych, funkcjonariuszy Służby Więziennej, a także szeregowych pracowników sądów, prokuratur, kancelarii oraz jednostek penitencjarnych.

W ramach obchodów 1. PTEP odbył się szereg wydarzeń przybliżających młodzieży funkcjonowanie wymiaru sprawiedliwości oraz najważniejsze zagadnienia z dziedziny prawa. Były to spotkania z prawnikami w szkołach, dni otwarte sądów i kancelarii, symulacje rozpraw (karnych oraz cywilnych), pokazy mediacji, w tym mediacji rówieśniczej, konkursy krasomówcze i artystyczne, debaty oksfordzkie i inne. Poza młodzieżą z oferty Pomorskiego Tygodnia Edukacji Prawnej mogły skorzystać również osoby dorosłe. W Sądzie Okręgowym w Gdańsku odbyło się szkolenie dla dyrektorów szkół podstawowych poświęcone współpracy szkoły z sądem rodzinnym na tle spraw rodzinnych i nieletnich, przeprowadzone przez sędziego orzekającego w sprawach rodzinnych i nieletnich, a sędzia orzekająca w sprawach spadkowych poprowadziła spotkanie z seniorami pt. „Senior jako spadkodawca”.

4. Kolejne edycje PTEP

Uśmiechnięte twarze dzieci i młodzieży, radosna z nimi interakcja, pozytywny *feedback* nauczycieli i dyrektorów szkół oraz poczucie, że pierwsza edycja PTEP okazała się sukcesem, sprawiły, iż chcieliśmy więcej i lepiej. Ta niezwykła energia młodych ludzi i świadomość, że oto my, sędziowie, mamy ogromny wpływ na kształtowanie postaw społecznych i w konsekwencji społeczeństwa obywatelskiego, przyczyniły się do decyzji o regularnym organizowaniu Pomorskich Tygodni Edukacji Prawnej.

Od marca 2017 r. odbywają się w Sądzie Okręgowym w Gdańsku i sądach rejonowych okręgu gdańskiego kolejne edycje PTEP, co do zasady 2 razy w roku – wiosną i jesienią (przerwy spowodowane były pandemią COVID-19). Jest to 5-dniowy cykl wydarzeń popularyzacyjno-edukacyjnych ukierunkowanych na kształtowanie świadomości i kultury prawnej. **Według szacunkowych danych w każdej edycji PTEP w Sądzie Okręgowym w Gdańsku uczestniczy około 1000–5000 uczniów, studentów i nauczycieli z pomorskich szkół, przedszkoli, uczelni, a drugie tyle w sądach rejonowych okręgu gdańskiego.** W ramach Pomorskich Tygodni Edukacji Prawnej odbywają się wydarzenia, które nieustannie cieszą się ogromnym zainteresowaniem dzieci, młodzieży i nauczycieli, np. dni otwarte, symula-

cje rozpraw, debaty oksfordzkie. Staram się również, aby w każdej edycji była jakaś nowa atrakcja lub uaktualniona wersja dotychczasowych wydarzeń.

4.1. Działania, które od kilku lat są osią Pomorskich Tygodni Edukacji Prawnej

4.1.1. Dni otwarte

Ich istotą jest uczestnictwo młodzieży w charakterze publiczności w najprawdziwszych rozprawach karnych. Sprawy dotyczą np. zabójstwa, udziału w zorganizowanej grupie przestępczej, handlu bronią palną, przestępstw z ustawy o przeciwdziałaniu narkomanii, zmuszania do prostytucji, ciężkiego uszkodzenia ciała. Niektóre rozprawy toczą się z udziałem policyjnych antyterrorystów. Takie doświadczenie nie tylko dostarcza niezapomnianych wrażeń i tematów do dyskusji, które trwają jeszcze długo po powrocie uczniów do swoich szkół, ale przede wszystkim pozwala młodym ludziom skonfrontować z rzeczywistością wiedzę czerpaną najczęściej tylko z mediów społecznościowych lub telewizji. Rozprawom towarzyszą zazwyczaj pogadanki prowadzone przez sędziego dotyczące danej sprawy, budynku sądu, zawodów prawniczych. **Wartością dodaną wizyt w sądzie jest również propagowanie idei, że sąd należy do wszystkich obywateli i powinien być dla nich otwarty.**

4.1.2. Symulacje rozpraw z interaktywnym udziałem uczniów

Symulacje rozpraw, czyli scenariusze postępowań przygotowane na podstawie rzeczywistych sytuacji mających miejsce na salach rozpraw, pozwalają ich obserwatorom w krótkim czasie zapoznać się z przebiegiem typowego procesu w sprawach cywilnych oraz karnych – od otwarcia przewodu sądowego do wydania orzeczenia. Dzieci i młodzież aktywnie uczestniczą w symulacji – w roli sędziego, obrońcy, prokuratora, świadka czy podsądnego, ale również w charakterze publiczności, która ma wpływ na przebieg procesu i treść wyroku. Młodzież nie tylko imponuje wiedzą merytoryczną, błyskotliwymi pomysłami, wynajdywaniem nieścisłości w zeznaniach świadków, ale także wykazuje się niezwykle umiejętnościami aktorskimi.

Symulacje dotyczą ważkich problemów, z którymi mierzy się młodzież, np. cyberprzemoc, *sexting*, hejt w internecie, *deep fake*, czy ostatnio aktualnych związanych z wyborami – niszczenie plakatów wyborczych, dorysowywanie wąsów na wizerunkach kandydatów. Organizowaliśmy symulacje rozpraw o ustalenie płci metrykalnej osób w tranzycji oraz proces oskarżonej AI (sztucznej inteligencji). Inspiracje do scenariuszy rozpraw czerpiemy z prowadzonych spraw sądowych, obserwacji rzeczywistości społecznej oraz rozmów z uczniami i nauczycielami na temat problemów, z którymi się borykają. **Jedno jest pewne – żeby zainteresowały młodzież, muszą być jak najbardziej aktualne.**

4.1.3. Pokazy i warsztaty mediacji rówieśniczej

Od samego początku rozwijania programu edukacji prawnej Sąd Okręgowy w Gdańsku jest aktywnie zaangażowany w promocję mediacji rówieśniczej jako skutecznego narzędzia rozładowującego sytuacje konfliktowe pomiędzy uczniami. Organizujemy pokazy mediacji rówieśniczej, inspirowane rzeczywistymi sytuacjami konfliktowymi, które mogą wydarzyć się w szkole, a uzupełnia je rozmowa z doświadczonymi mediatorami rówieśniczymi z Gdańskiego Centrum Mediacji.

W ostatnich 3 latach odbywają się także spotkania edukacyjne z uczniami pt. „Niech MEDIACJA będzie z Tobą” – na temat skutecznej komunikacji, o rozmowie jako drodze do rozwiązywania konfliktu oraz o mediacji jako alternatywnej metodzie rozwiązywania sporu. Spotkania te mają formę warsztatów, których celem jest rozwinięcie umiejętności aktywnego słuchania, empatycznego reagowania oraz skutecznego rozwiązywania konfliktów. Prowadzą je sędzia – członkini Europejskiego Stowarzyszenia Sędziów na rzecz Mediacji GEMME – oraz mediatorki.

4.1.4. Turniej Debat Oksfordzkich

Jeden dzień Pomorskiego Tygodnia Edukacji Prawnej upływa zawsze pod znakiem rywalizacji – odbywają się wówczas debaty oksfordzkie uczniów szkół ponadpodstawowych.

Partnerem merytorycznym wydarzenia jest Fundacja Ergo, której przedstawiciele nadzorują jego organizację i prawidłowy przebieg. Formuła takiej debaty zakłada, że jedna drużyna otrzymuje zadanie przekonania słuchaczy do przedstawionej tezy, a druga udowodnienia, iż jest zupełnie inaczej (niezależnie od osobistych poglądów dyskutantów), przy czym o tym, która z drużyn wystąpi w roli stronnika, a która w roli oponenta, decyduje losowanie przeprowadzane bezpośrednio przed debatą. Zatem młodzież przygotowuje się do tezy i antytezy, co sprawia, że potrafi wejść w buty adwersarza i przewidzieć jego kontrargumenty. Ocenie jury podlegają w szczególności dobór argumentów, precyzja wypowiedzi, poziom przygotowania merytorycznego oraz kultura dyskursu.

Wśród zagadnień, które stanowiły tematy debat, znalazły się te związane z przyszłością Unii Europejskiej, zasadnością udziału w wyborach, rzetelnością środków masowego przekazu, wolnością słowa czy mową nienawiści. Były one uniwersalne, niemniej aktualne i wymagające od uczestników nie tylko wiedzy, ale również analitycznego myślenia.

Przykładowe tematy z ostatnich lat:

1. „Organizacje międzynarodowe zajmujące się ochroną praw człowieka powinny aktywnie zachęcać i wspierać obywateli państw autokratycznych do stosowania różnych pokojowych form protestu, jak np. obywatelskie nieposłuszeństwo, organizowanie manifestacji itp.”;

2. „Lepszy byłby świat, w którym w państwach demokratycznych priorytetyzowane byłoby stosowanie rozwiązań demokracji bezpośredniej ponad demokracji pośredniczącej”;
3. „Kraje po transformacji ustrojowej powinny priorytetyzować rekompensatę oraz świadczenia dla najgorzej usytuowanej części społeczeństwa ponad stosowanie polityk skupiających się na rozwijaniu gospodarki”;
4. „Transformacja klimatyczna powinna odbywać się możliwie jak najszybciej, nawet kosztem jej sprawiedliwości”;
5. „Jako imigrant pochodzący z państwa z innego kręgu kulturowego, niż jego obecne państwo zamieszkania, wychowywałbym swoje dziecko zgodnie z wartościami i kulturą państwa zamieszkania, nawet jeśli byłyby one sprzeczne z wartościami i kulturą wyznawanymi przeze mnie”;
6. „Systemy edukacji powinny priorytetyzować angażowanie uczniów w różne formy działalności pozaszkolnej (np. wolontariat, działalność pozarządowa, koła zainteresowań) ponad dbałość o oceny i sukcesy w nauce”;
7. „Sędziowie powinni być w Polsce powoływani w drodze wyborów powszechnych”;
8. „Media społecznościowe bardziej szkodzą niż pomagają komunikacji międzyludzkiej”;
9. „Zakładając występowanie obowiązkowej służby dla mężczyzn w danym kraju, powinna ona obowiązywać również kobiety”;
10. „Państwa o ustrojach demokratycznych powinny nie implementować instytucji prezydenckiego prawa łaski (lub analogicznych procedur) w swoich systemach prawnych”.

4.1.5. Konkurs plastyczny/artystyczny/fotograficzny

W trakcie Pomorskiego Tygodnia Edukacji uczniowie mają możliwość ujawnienia swoich zdolności i talentu także w konkursie artystycznym, w którym za pomocą środków artystycznego wyrazu (technika dowolna) należy zaprezentować pracę na zadany temat, np. przedstawienie pracy prawnika, trójpodział władzy w RP, sąd i sędziowie, a ostatnio „Plakat promujący Pomorski Tydzień Edukacji Prawnej”.

Konkurs kierowany jest do uczniów szkół podstawowych (z podziałem na dwie grupy wiekowe: klasy I–III, klasy IV–VIII) oraz ponadpodstawowych.

4.1.6. Koło fortuny

W zasadzie wszystkim wydarzeniom towarzyszy „Koło fortuny” – konkurs z nagrodami. Dzieci i młodzież odpowiadają na pytania w formie quizu dotyczącego danej tematyki, a następnie kręcą kołem, by losować nagrody – gadżety ufundowane zarówno przez Sąd Okręgowy w Gdańsku, jak i środowiska prawnicze. Jest to świetna okazja do sprawdzenia i utrwalenia wiedzy oraz zdobycia ciekawych nagród, a przede wszystkim dobra zabawa. Koło fortuny

i gadżety zapowiadam przed wydarzeniem, by sprowokować młodzież do większego skupienia i chłonięcia wiedzy prawnej.

4.1.7. Seminaria dla nauczycieli

Wydarzenia Pomorskich Tygodni Edukacji Prawnej nie są skierowane tylko do dzieci i młodzieży. Przygotowujemy seminaria dla dyrektorów, nauczycieli i psychologów szkolnych pomorskich placówek oświatowych, poświęcone takim zagadnieniom jak rola szkoły w sytuacji problemów ucznia i konfliktu między rodzicami, odpowiedzialność karna dyrektora, ochrona prawna osoby pełniącej funkcję publiczną, problemy uczniów na tle konfliktów rodziców z dziećmi czy współpraca szkoły z kuratorem sądowym i sądem. Seminaria prowadzi sędzia orzekająca w sprawach rodzinnych i nieletnich. Dostarczają one zgromadzonym nie tylko cennej wiedzy merytorycznej, ale również wielu praktycznych rozwiązań.

Przykładowe tematy seminariów z ostatnich lat:

1. „Prawa i obowiązki ucznia, jego rodziców i szkoły, wynikające z przepisów prawa oraz orzeczeń sądu rodzinnego”;
2. „Standardy ochrony małoletnich w szkołach oraz jak rozpoznać i pomóc dziecku krzywdzonemu w świetle ustawy z dnia 28 lipca 2023 roku o zmianie ustawy – Kodeks rodzinny i opiekuńczy oraz innych ustaw (Dz.U. 2023 poz. 1606)”;
3. „Kiedy szkoła zawiadamia Sąd rodzinny o sytuacji ucznia lub jego rodziny”;
4. „Bullying, hejt, przemoc rówieśnicza – właściwe metody reakcji prawnej ze strony szkoły”.

4.1.8. Konkurs na przygotowanie symulacji rozprawy sądowej

Uczniowie mają za zadanie zaprezentować przed publicznością na najpiękniejszej sali sądowej w budynku Sądu Okręgowego w Gdańsku 30-minutową symulację rozprawy sądowej na dowolny temat, na podstawie napisanego uprzednio przez siebie scenariusza. Ideą jest zatem ogromna samodzielność uczniów – wybierają rodzaj sprawy (cywilna, karna, rodzinna itp.), tematykę sprawy, scenariusz i jego realizację, wcielają się w role uczestników wymiaru sprawiedliwości. Mają okazję założyć togi i łańcuch sędziowski, zająć miejsce za stołem sędziowskim i poczuć namiastkę odpowiedzialności za wydane rozstrzygnięcie. Pozwala to na wykazanie się pomysłowością oraz warsztatem merytorycznym i aktorskim. A przede wszystkim jest okazją to chłonięcia wiedzy przez zabawę i rywalizację.

4.1.9. Wizyta policjantów w Sądzie Okręgowym w Gdańsku

Dla najmłodszych organizujemy spotkania z policjantami z Komendy Miejskiej Policji w Gdańsku, którzy w ciekawy sposób – na przykładzie rozwiązywanych spraw – opowiadają o swojej pracy. Najwięcej emocji wzbudza technik kryminalistyki (oczywiście w odpowiednim stroju),

wraz z którym uczniowie uczą się szukać śladów przestępstw, oraz Mentos – pies policyjny. Na chwilę dzieciaki mogą wcielić się w rolę technika kryminalistyki i rozwiązać np. sprawę morderstwa.

4.1.10. Prezentacja zawodów prawniczych

Przedstawiciele zawodów prawniczych opowiadają o swojej pracy – blaskach i cieniach, a także sposobach dojścia do zawodu. Prezentacja skierowana jest do dwóch grup wiekowych: klasy I–VI szkół podstawowych i klasy VII–VIII szkół podstawowych oraz szkoły ponadpodstawowe. Przekaz i forma zostają dostosowane do grupy wiekowej. Zazwyczaj jest 7 prawników: sędzia, prokurator, adwokat, radca prawny, notariusz, komornik oraz pracownik naukowy.

4.2. Nowości lub *lifting* dotychczasowych działań

4.2.1. Warsztaty dla dziewcząt i chłopców „Pani swoich praw” i „Pan swoich praw”

Podczas 9. edycji Pomorskiego Tygodnia Edukacji Prawnej premierę miał mój autorski projekt edukacyjny skierowany do dziewcząt i chłopców szkół ponadpodstawowych pt. **„Pani swoich praw”** i **„Pan swoich praw”** w formule interaktywnych warsztatów z podziałem na grupy. Założeniem projektu jest przedstawienie młodzieży uregulowań prawnych oraz rozwiązań praktycznych dotyczących danej tematyki przez różnych przedstawicieli zawodów prawniczych, tj. sędziego, adwokata, radcy prawnego, notariusza, prokuratora, komornika.

Tematem 1. odcinka pt. **„Jako żona i nie-żona”**, **„Jako mąż i nie-mąż”** było pokazanie różnic między sytuacją prawną osób pozostających w związku małżeńskim a sytuacją partnerów w związku nieformalnym, tzw. konkubinacie, oraz wynikającymi z tego konsekwencjami w zakresie ustroju majątkowego i ewentualnych rozliczeń po ustaniu danego typu relacji.

Celem tej interaktywnej formy warsztatowej jest nie tylko przekazywanie suchych faktów, ale także umożliwienie uczestnikom samodzielnego myślenia i podejmowania świadomych decyzji w swoim życiu osobistym. Poprowadzone przez doświadczonych prawników warsztaty mają stanowić okazję, by zgłębić tematy związane z prawem rodzinnym i partnerstwem oraz umożliwić uczestnikom zrozumienie ich praw oraz obowiązków w związkach różnego typu.

Uczestnicy podzieleni są na dwie grupy, tj. osoby identyfikujące się jako dziewczęta oraz osoby identyfikujące się jako chłopcy – według własnego wyboru. Dzięki temu każda grupa może skupić się na zagadnieniach i tematach istotnych z perspektywy swojej płci, co stworzy doskonałe warunki do pełnego zrozumienia omawianych tematów. Po przeprowadzonych warsztatach odbywa się spotkanie koedukacyjne, podczas którego młodzież obojga płci ma możliwość dyskusji i wymiany spostrzeżeń na podstawie informacji z pracy w podgrupach.

W kolejnej edycji zorganizowaliśmy 2. odcinek warsztatów „Pani swoich praw” i „Pan swoich praw”. Nosił on tytuł **„Myślę Tak – mówię Tak, myślę Nie – mówię Nie”**. Miał on for-

mę warsztatów skierowanych do młodzieży, a ich celem było kształtowanie asertywności i umiejętności świadomego wyrażania zgody oraz braku zgody. Poruszyliśmy zagadnienia związane z różnymi sytuacjami życiowymi, np. z podejmowaniem decyzji o kontaktach intymnych. Podczas spotkania uczestnicy mogli dowiedzieć się, dlaczego ważne jest, aby umieć wyrażać swoje potrzeby i granice, oraz jak komunikować je w sposób otwarty i pewny siebie, jak świadomie powiedzieć „tak” i „nie” – bez presji, w zgodzie ze sobą i swoimi wartościami, ale z szacunkiem dla innych. Warsztaty mają w założeniu z jednej strony pomagać młodzieży rozwijać umiejętność komunikowania swojego zdania na temat relacji i bliskości, np. zgody lub odmowy na kontakty seksualne, a z drugiej strony uświadamiać, jakie konsekwencje prawne może spowodować zignorowanie odmowy lub przekroczenie granic w kontaktach intymnych. Wydarzenie jest kierowane dla szkół ponadpodstawowych, a prowadzone jest przez doświadczonych praktyków – prokuratorkę z wieloletnim doświadczeniem w zakresie ścigania przestępstw na tle seksualnym oraz adwokata. Ponieważ tematyka problemów dotyczy kwestii intymnych, na koniec warsztatów młodzież mogła napisać pytania lub komentarze, na które prowadzący udzielali odpowiedzi.

Frekwencja i zainteresowanie młodzieży przerosły nasze oczekiwania, co pokazuje, jak temat ten jest istotny i jak ważne jest zrozumienie, gdzie jest granica między naleganiem, namawianiem a bezprawnym naciskiem, za który może grozić odpowiedzialność karna.

4.2.2. Debata oksfordzka w języku angielskim

W czasie 9. PTEP w kwietniu 2024 r. przeprowadziliśmy po raz pierwszy debatę oksfordzką w języku angielskim na temat: „Teza/Thesis: W interesie państw o bardzo wysokim poziomie rozwoju (np. większość państw europejskich, USA, Japonia, Australia, Arabia Saudyjska) jest wprowadzenie bezwarunkowego dochodu podstawowego. / *It is in the interest of countries with very high levels of development (e.g. most European countries, USA, Japan, Australia, Saudi Arabia) to introduce an unconditional basic income*”.

Wydarzenie to było odpowiedzią na prośby przeprowadzenia debaty po angielsku zgłaszane od dłuższego czasu przez nauczycieli i uczniów liceów ogólnokształcących z klasami dwujęzycznymi lub z wykładowym językiem angielskim oraz szkół, które regularnie biorą udział w międzynarodowych konkursach prawniczo-krasomówczych typu Moot Court. Konkurs taki polega na symulacji rozprawy apelacyjnej przed Międzynarodowym Trybunałem Karnym w Hadze w języku angielskim. Ponieważ mam doświadczenie w sędziowaniu w takich zawodach, gdyż brałam udział zarówno w Moot Court przed Międzynarodowym Trybunałem Karnym w Hadze w 2018 r., jak i w edycjach krajowych, m.in. Baltic Moot Court w 2015 r. i 2019 r., zdecydowałam się przeprowadzić debatę oksfordzką po angielsku w Sądzie Okręgowym w Gdańsku. Wniosek jest jeden – dla młodych ludzi, którzy brali udział w tej debacie, język angielski jest tak samo naturalny jak język polski.

4.2.3. Warsztaty prowadzone przez adwokatów, radców prawnych, notariuszy, pracowników naukowych Uniwersytetu Gdańskiego

Inicjatywa pokazuje siłę współpracy środowisk prawniczych. Wspólna organizacja warsztatów przez sędziów, adwokatów, radców prawnych, notariuszy i innych praktyków prawa ma duże znaczenie symboliczne i praktyczne. Pokazuje, że mimo odmiennych ról zawodowych wszyscy oni działają na rzecz tego samego celu – edukacji prawnej społeczeństwa i ochrony praw obywateli. Uczestnicy widzą prawo jako spójny system, a nie zbiór odrębnych instytucji. Taka współpraca sprzyja także wymianie doświadczeń między prawnikami i podnosi jakość przekazywanej wiedzy, bo problemy są omawiane z różnych perspektyw: sądowej, adwokackiej, radcowskiej czy notarialnej.

Podczas każdego PTEP przedstawiciele różnych zawodów prawniczych prowadzą warsztaty tematyczne, np.:

1. warsztaty mediacji „Skuteczna komunikacja – język żyrafy czy język szakala?” w Izbie Notarialnej w Gdańsku;
2. „Tworzenie i publikacja memów”;
3. „Zagrożenia w internecie”;
4. „Moja pierwsza praca, mój pierwszy biznes – jak zacząć działać zgodnie z prawem?”;
5. „Prawnik w krainie bajek” – prawnicy czytają bajki (wydarzenie jest kierowane dla klas 0–III szkół podstawowych);
6. „Czynności dochodzeniowo-śledcze na miejscu przestępstwa – zbieranie dowodów”;
7. „Bezpieczeństwo finansowe w sieci (maile z Netflix, fałszywe dopłaty z InPostu – wyłudzenie danych bankowych itd.) – *case study*”;
8. warsztaty dotyczące hejtu;
9. warsztaty na temat przemocy domowej.

4.2.4. Współpraca ze studentami Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu Gdańskiego

1. symulacja rozprawy – ochrona dóbr osobistych a odpowiedzialność producenta AI;
2. symulacja rozprawy przeprowadzona przez studentów Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu Gdańskiego – odpowiedzialność za nieprzemyślany tatuaż.

Wydarzenia kierowane są dla klas VII i VIII szkół podstawowych i szkół ponadpodstawowych. Po symulacjach studenci odpowiadają na pytania uczniów, a następnie odbywa się quiz z nagrodami.

Współpraca Sądu ze studentami Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu Gdańskiego przy organizacji symulacji rozpraw ma szczególną wartość zarówno edukacyjną, jak i społeczną, ponieważ **studenci prawa są dla młodzieży naturalnymi „pośrednikami”**

między szkołą a światem prawa. Niewielka różnica wieku sprawia, że uczniowie łatwiej się identyfikują ze studentami, chętniej zadają pytania i mniej obawiają się kontaktu z tematami prawnymi. Studenci stają się wiarygodnymi przewodnikami po świecie prawa, pokazując, że wiedza prawnicza nie jest zarezerwowana wyłącznie dla sędziów czy adwokatów, ale jest osiągalna także dla nich samych. Współpraca Sądu ze studentami prawa jest ważna, ponieważ łączy teorię z praktyką, zbliża młodzież do świata prawa i uzmysławia, że odpowiedzialność prawna dotyczy codziennych decyzji. Prowadzenie części wydarzeń przez studentów zwiększa ich atrakcyjność, przełamuje dystans wobec instytucji sądu i wzmacnia przekaz edukacyjny, czyniąc go bardziej zrozumiałym i wiarygodnym dla młodego odbiorcy.

4.2.5. Włączanie do PTEP bieżących inicjatyw edukacyjnych

1. Lekcja obywatelska to projekt **Fundacji Edukacji Prawnej IUSTITIA**, a jego celem jest poszerzenie znajomości podstawowych zasad konstytucyjnych oraz zwiększenie świadomości obywatelskiej uczniów klas VII–VIII szkół podstawowych i szkół średnich. W przyśpieszony i atrakcyjny sposób lekcja przybliży uczestnikom wybrane przepisy Konstytucji RP odnoszące się do władzy sądowniczej.
2. Projekt „**Hallo! Tu Konstytucja!**” to **ogólnopolskie przedsięwzięcie edukacyjne** realizowane przez **Stowarzyszenie Sędziów Polskich „Iustitia”** w ramach programu Ministra Edukacji „**Młodzi Obywatele**” na 2025 r., współfinansowane ze środków Ministra Edukacji (wszelkie informacje dostępne są na stronie: <https://iustitia.pl/>).

Celem projektu jest **wsparcie szkół ponadpodstawowych** w realizacji nowego przedmiotu **edukacja obywatelska** poprzez stworzenie nowoczesnych i angażujących materiałów dydaktycznych w postaci **Konstytucji RP z ilustracjami** (w formie książkowej i interaktywnego e-booka z quizem), **5 scenariuszy debat oksfordzkich** dotyczących Konstytucji RP wraz z instrukcją ich prowadzenia, **materiału wideo** z pokazową debatą oraz **10 debat oksfordzkich** na żywo, które odbędą się w listopadzie 2025 r. w różnych częściach Polski.

Włączanie do Pomorskiego Tygodnia Edukacji Prawnej bieżących, ogólnopolskich inicjatyw edukacyjnych, takich jak lekcja obywatelska czy projekt „Hallo! Tu Konstytucja!”, ma istotne znaczenie dla jakości i aktualności działań edukacyjnych, bowiem **po pierwsze: zapewnia aktualność i spójność z programem nauczania**. Dzięki włączaniu projektów realizowanych na poziomie krajowym PTEP pozostaje w zgodzie z bieżącymi zmianami w edukacji (np. wprowadzeniem przedmiotu edukacja obywatelska). Uczniowie otrzymują wiedzę, która jest zgodna z aktualnymi celami szkoły i polityki edukacyjnej państwa, a nie oderwana od ich codziennych obowiązków szkolnych. **Po drugie: podnosi jakość merytoryczną zajęć**. Inicjatywy takie jak lekcja obywatelska czy „Hallo! Tu Konstytucja!” są przygotowywane przez ekspertów i praktyków prawa, przy użyciu nowoczesnych metod dydaktycznych (e-booki, quizy, debaty oksfordzkie, materiały wideo). Ich włączenie do PTEP pozwala korzystać z go-

towych sprawdzonych narzędzi edukacyjnych i zwiększa atrakcyjność przekazu. **Po trzecie: integruje działania lokalne z ogólnopolskimi.** Włączenie projektów o zasięgu krajowym do Pomorskiego Tygodnia Edukacji Prawnej sprawia, że inicjatywa regionalna staje się częścią szerszego ruchu na rzecz edukacji obywatelskiej. Buduje to poczucie wspólnoty działań i pokazuje uczniom, że ich udział w wydarzeniach lokalnych wpisuje się w ogólnopolski proces kształtowania świadomego społeczeństwa.

Włączanie bieżących inicjatyw edukacyjnych do Pomorskiego Tygodnia Edukacji Prawnej jest ważne, ponieważ pozwala łączyć lokalne działania z aktualnymi programami ogólnopolskimi, podnosi poziom merytoryczny zajęć, uatrakcyjnia przekaz oraz skuteczniej rozwija świadomość konstytucyjną i obywatelską młodzieży. Dzięki temu PTEP staje się nie tylko wydarzeniem jednorazowym, lecz elementem szerszego, nowoczesnego systemu edukacji prawnej.

5. Dlaczego to działa?

Przez niemal 10 lat (z przerwami spowodowanymi pandemią COVID-19 i kolejnymi lockdownami) organizowania Pomorskich Tygodni Edukacji Prawnej wypracowaliśmy pewną formułę, która czyni tę akcję zarówno efektywną, jak i efektowną. Oto *know-how* PTEP.

5.1. Sieciowość

- **Organizatorzy i partnerzy Pomorskich Tygodni Edukacji Prawnej:** Sąd Okręgowy w Gdańsku, sądy rejonowe okręgu gdańskiego, Pomorski Kurator Oświaty, Stowarzyszenie Sędziów Polskich „Iustitia” Oddział w Gdańsku, Pomorska Izba Adwokacka w Gdańsku, Okręgowa Izba Radców Prawnych w Gdańsku, Prokuratura Regionalna w Gdańsku, Prokuratura Okręgowa w Gdańsku, Północna Grupa Edukacyjna, Komenda Miejska Policji w Gdańsku, Izba Notarialna w Gdańsku, Izba Komornicza w Gdańsku, Wydział Prawa i Administracji Uniwersytetu Gdańskiego, Fundacja Ergo, Europejskie Stowarzyszenie Sędziów na rzecz Mediacji GEMME.

W zasadzie jest to najważniejszy czynnik. Na Pomorzu rozumiemy, że tylko działania oparte na współpracy różnych środowisk prawniczych i instytucji z nimi powiązanych przynoszą najlepsze efekty. Możemy spierać się na sali sądowej, a czasami i poza nią, ale jeśli chodzi o edukację prawną, mówimy jednym głosem. Mamy forum wymiany pomysłów i spostrzeżeń – grupa na WhatsAppie do szybkiego kontaktu oraz spotkania Kapituły Środowisk Prawniczych, organizowane przez Prezesa Sądu Okręgowego w Gdańsku z przedstawiciela-

mi wszystkich korporacji prawniczych oraz Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu Gdańskiego. Wspólne przedsięwzięcia edukacyjne przyczyniły się do wzajemnego zaufania sędziów i prawników. Na Pomorzu na protestach w obronie praworządności, Konstytucji i wolnych sądów sędziowie stanęli ramię w ramię z adwokatami, radcami prawnymi i innymi prawnikami. Czuliśmy ich nieustanne wsparcie. Wiem, że możemy na siebie liczyć nie tylko w kwestii edukacji.

- **Koordinator do spraw edukacji prawnej w Sądzie Okręgowym w Gdańsku i koordynatorzy w każdym sądzie rejonowym okręgu gdańskiego** – forum wymiany pomysłów, spostrzeżeń (grupa na WhatsAppie do szybkiego kontaktu, spotkania w realu).

To sądy rejonowe są najbliżej obywatela, lokalnych szkół, miejscowych problemów. Kontakt na linii sąd – szkoła odbywa się przez koordynatorów, którzy organizują spotkania, wizyty w szkołach w ciągu całego roku, a w czasie PTEP – wyjątkowe atrakcje w sądach rejonowych. Ja zajmuję się koordynacją edukacji prawnej na poziomie Sądu Okręgowego w Gdańsku.

5.2. Stałość, rozwój, elastyczność

Istotne są stałość programu PTEP w zakresie wydarzeń cieszących się niezmiennym zainteresowaniem, a jednocześnie rozwój przez wprowadzanie nowych atrakcji lub uaktualnienie/uwspółcześnienie dotychczasowych (słucham i młodzieży, i nauczycieli, i partnerów projektu – elastyczność).

5.3. Zasada *pro bono* i koncepcja „sensu przez pomoc”

Jakkolwiek by górnolotnie to nie zabrzmiało, działania edukacyjne w ramach wolontariatu przynoszą głęboką satysfakcję, poczucie celu i spełnienia. Koncepcja „sensu przez pomoc” odnosi się do filozofii życiowej, w której sens i wartość życia człowieka są odkrywane i realizowane poprzez pomaganie innym, wszak nie od dziś wiadomo, że altruizm wzmacnia więzi społeczne, tworzy poczucie wspólnoty i przynależności, przyczynia się do osobistego i moralnego rozwoju. Kto raz spróbował, ten wie; kto jeszcze nie, polecam – satysfakcja gwarantowana. Ja nawet, gdy piszę to opracowanie, uśmiecham się do siebie.

5.4. Sytuacja win-win

Sytuacja **win-win** dotyczy dosłownie wszystkich aktorów PTEP. Uważny czytelnik dostrzeże, że cały ten tekst jest o korzyściach płynących z tej formy edukacji prawnej, czyli PTEP: dla

dzieci i młodzieży, nauczycieli i dyrektorów szkół, różnych grup obywateli, prawników jako korporacji, sądownictwa jako instytucji i dla konkretnego sędziego – edukatora.

Celem edukacji prawnej jest wszakże odczarowanie zaklętego kręgu, o którym wspomniałam na początku, a zatem zwiększenie świadomości prawnej społeczeństwa, lepsze zrozumienie przepisów przez obywateli, łatwiejsze funkcjonowanie w systemie prawnym, ochrona swoich praw i interesów oraz promowanie postaw obywatelskich przez wspieranie odpowiedzialności obywatelskiej i aktywne uczestnictwo w życiu publicznym. **Ponieważ Pomorskie Tygodnie Edukacji Prawnej to 5-dniowe święto edukacji, jego formuła też jest festiwalowa, jako nauka przez zabawę.** Informacje zwrotne od uczniów i nauczycieli potwierdzają te tezy.

Jeśli chodzi o sądownictwo i sędziów, korzyści są wielowymiarowe. Przede wszystkim bezpośredni kontakt z sędziami oraz otwarcie sądów dla obywateli przyczyniają się do lepszego zrozumienia roli sędziów i sądów oraz ich funkcjonowania. To z kolei przekłada się na wzrost zaufania do wymiaru sprawiedliwości i szacunku do prawa. Edukacja prawna jest formą komunikacji z obywatelami, zatem niewątpliwie budują się relacje z lokalną społecznością.

Z doświadczenia wiem, że pokazywanie ludzkiej strony zarówno zawodu sędziego, jak i samego sędziego, a także jego zaangażowanie w sprawy społeczne prowadzą do poprawy postrzegania wymiaru sprawiedliwości.

Ponadto praca z różnymi grupami społecznymi w ramach edukacji prawnej pomaga sędziom doskonalić umiejętność jasnego i zrozumiałego przekazywania informacji prawnych. Przez lata posługiwaliśmy się językiem hermetycznym, nieprzystępnym dla przeciętnego obywatela.

Akcje edukacyjne pozwalają umacniać kompetencje komunikacyjne, bo żeby te działania miały sens, gdy rozmawia się z dziećmi czy młodzieżą, trzeba się wyrażać jasno i prosto. Potem wystarczy to przenieść na salę sądową... w pewnym zakresie.

Dla mnie osobiście równie ważnym aspektem jest okazja do pogłębiania i aktualizowania mojej wiedzy prawniczej z różnych dziedzin prawa, gdy przygotowuję materiały edukacyjne czy odpowiadam na pytania młodych ludzi. Wszakże człowiek najwięcej wiedzy zdobywa, gdy uczy innych. A niektóre pytania młodzieży wnoszą na wyżyny intelektualne. Fajne doświadczenie.

Paradoksalnie edukacja prawna pozwala na nowo poczuć frajdę i satysfakcję z pracy. Wszyscy czujemy się przytłoczeni obowiązkami zawodowymi, obserwujemy, że zmiany w wymiarze sprawiedliwości postępują wolno i nie dość efektywnie czy stanowczo. Tymczasem pomaganie przez edukację jest sposobem na realizację misji społecznej i zawodowej sędziego, a bezpośrednie efekty w postaci zwiększonej świadomości prawnej, okraszonych uśmiechem dzieci, mogą przynosić sędziom poczucie sensu i spełnienia.

6. Podsumowanie

I na koniec: nie trzeba mieć żadnych supermocy, żeby zajmować się edukacją prawną; wystarczy trochę pasji i dobra energia. W kontekście edukacji prawnej sędziowie i inni prawnicy są postrzegani jako wiarygodne źródło informacji, a dzięki doświadczeniu w pracy mają praktyczne podejście do problemów prawnych.

Bardziej wnikliwych czytelników odsyłam do strony internetowej Sądu Okręgowego w Gdańsku do zakładki „Edukacja prawna” – tam opisane są szczegółowo wszystkie edycje PTEP (<https://gdansk.so.gov.pl/edukacja-prawna,m,m2,380>).

A już niedługo kolejna akcja edukacyjna – 13. Pomorski Tydzień Edukacji Prawnej, 20–24 kwietnia 2026 r. Serdecznie zapraszamy!